

Nr 128.

Av herr Schedin, om anslag för möjliggörande av sänkning av räntan å vissa lån till elektriska distributionsföreningar.

Mälareprovinsernas elektriska länsförening har genom sin ordförande, landshövding Hj. L. Hammarskjöld, i en skrivelse i september 1923, som i avskrift bifogas, hos chefen för kungl. jordbruksdepartementet hemställt om åtgärder i syfte att ett anslag måtte beviljas till ersättning åt riks försäkringsanstalten, pensionsstyrelsen och postsparbanken för nedsättning av räntan å sådana av dessa anstalter till elektriska distributionsföreningar lämnade amorteringslån, som löpa med högre ränta än 5 %.

Vidare hemställer länsföreningen, att Kungl. Maj:t måtte

a) utfärda instruktioner till pensionsstyrelsen, riks försäkringsanstalten och postsparbanken, att lån må till viss omfattning kunna utlämnas utan annan säkerhet än inteckning i ortsnät med tillhörande transformatorstationer, under förutsättning att intyg av vederhäftig, opartisk sakkunnig erhålles om att nätet befinnes i ett ändamålsenligt skick och såväl tekniskt som ekonomiskt skötes på ett fullgott sätt,

b) medgiva vattenfallsstyrelsen rättighet att placera sina fonder i lån på sätt ovan angivits.

På grund av motivering, som angives i berörda skrivelse, får undertecknad hemställa,

att riksdagen behagade ställa ett förslagsanslag av 130,000:— kronor till Kungl. Maj:ts förfogande i ändamål att därigenom möjliggöra för riks försäkringsanstalten, pensionsstyrelsen och postsparbanken att nedsätta ränta för år 1924 å sådana lån till elektriska distributionsföreningar, som löpa med högre ränta än 5 %.

Stockholm den 21 januari 1924.

Carl G. Schedin.

*Bilaga.**Till chefen för kungl. jordbruksdepartementet.**Stockholm.*

I följd av kristidens brist på oljor för belysning och motordrift förstod med ens landsbygdens befolkning, vilken icke såsom städernas hade tillgång till elektricitetsverk, vanligen anslutna till vattenkraftstationer, betydelsen av att äga elektrisk kraft.

Följden härav blev också, att landsbygdens elektrifiering genomfördes i stort sett uti hela vårt land under kristiden så att säga i panikens tecken.

Belysande härför torde elektrifieringen av mellersta Sverige vara, vilken till allra största delen verkställdes av kungl. vattenfallsstyrelsen genom dess Trollhätte, Älvkarleby och Motala kraftförvaltningar. Vattenfallsstyrelsen utbyggde här själv huvudlinjerna och bygdenäten, men överlät åt orsintressena att organisera och ombesörja utbyggandet av orsnäten. Uppmaning riktades också från olika auktoritativa håll till landsbygden att göra sig oberoende av utländska lysoljor och bränslen genom att utnyttja vattenkraften. I den mån kristidens lyse- och bränslenöd gjorde sig kännbar, utvecklade sig denna byggnadsverksamhet utomordentligt hastigt, så att den till största delen genomfördes i denna landsända på några få år.

Svårigheten att erhålla lämplig material, omöjligheten för vattenfallsstyrelsens administration att, såsom avsett var, övervaka orsnätens utförande och orsintressenas oförmåga att organisera och leda denna en ingående sakkunskap och kontroll fordrande byggnadsverksamhet ledde snart till betänkliga konsekvenser.

Orsintressenas förtroendemän infortrade som regel kostnadsförslag å sina anläggningar i enlighet med vattenfallsstyrelsens projekt och utlämnade dem därefter till utförande av en entreprenör, men kostnadsförslaget visade sig vanligen oklart eller ofullständigt, en mängd extra arbeten tillkommo, och anläggningarna blevo väsentligt dyrare, än man beräknat. Till råga på olyckan måste ledningsnäten, som i allmänhet utförts av kristidsmaterial, snart ombyggas. På grund härav hava utgifterna för ränta och amortering å orsnäten stegrats högst väsentligt utöver de kostnader, som upptagits i de på sin tid upprättade förslagen. Därtill kommer, att utgifterna till vattenfallsstyrelsen blivit dyrare än man tänkt sig, på grund av att lednings- och tomgångsförlusterna för den elektriska strömmen blivit väsentligt större, än man beräknade, om överhuvud några sådana förluster upptogos i beräkningarna.

Resultatet härav är också riksbekant. Ett stort antal elektriska distributionsföreningar arbeta under synnerligen stora ekonomiska svårigheter.

Vid ett i våras inför kungl. vattenfallsstyrelsen i Stockholm hållet möte med ombud från elektriska distributionsföreningar från Älvkarleby och Trollhättedistriktet underströkos kraftigt dessa förhållanden, och det meddelades, att inom vissa föreningar abonnenterna redan i stor omfattning begärt sitt utträde.

Såsom därav framgår, är i hög grad av behovet påkallat, att något från Kungl. Maj:ts sida göres för att bistå dessa föreningar. Detta torde vara så mycket naturligare, som staten själv i stor omfattning är kraftleverantör och i dessa fall även direkt beroende av konsumenternas ekonomiska ställning, vilken förr eller senare återverkar på leverantören.

Då man beaktar, att ungefär hälften av de årliga kostnaderna för den elektriska kraften å landsbygden utgöres av ränta å de av landsbygdens befolkning utförda anläggningarna, inser man betydelsen av en låg ränta å de lån distributionsföreningarna upptagit för detta ändamål.

Som av bifogade specifikation framgår, hava vissa av statens anstalter tills i juni månad 1923 utlämnat lån i betydande omfattning till dylika företag. (Bilaga Nr 1).

Riksförsäkringsanstalten	kr.	844,000: —
Pensionsstyrelsen	»	11,403,260: —
Kommerskollegium (Kraftledningslånefonden)	»	11,381,000: —
» (Vattenkraftlånefonden)	»	4,343,000: —
Postsparbanken	»	3 400,000: —
	Summa kr.	31,371,260: —

Vissa av dessa lån löpa emellertid med ända upp till $6\frac{3}{4}$ % ränta. Då lånen i allmänhet tagits på 20-årig amortering, kommer alltså en del elektriska distributionsföreningar en lång tid framåt att betungas av synnerligen höga ränteutgifter.

Hos respektive anstalter gjord framställning om nedsättning av de fastställda räntesatserna åtminstone till 5 %, vilket torde vara en under nuvarande ränteförhållanden fullt rimlig begäran, lärer icke för närvarande kunna beviljas.

Vi tillåta oss på grund härav hemställa om åtgärder, i syfte att ett anslag å c:a 130,000 kronor måtte beviljas till ersättning åt ifrågavarande anstalter för nedsättning för år 1923 av räntan å sådana lån, som löpa med högre ränta än 5 %.

Riksdagen medgav för flera år sedan genom lagstiftning, att inteckning kunde beviljas i ortsnäten med tillhörande transformatorstationer. Avsikten härmed var bland annat att bereda en säkerhet för belåning, vilket för samhällen och kommuner är av stor betydelse.

Egendomligt är emellertid, att statens egna eller staten närstående institutioner hittills vägrat belåna dylika inteckningar och utlämnat lån till elektriska distributionsföreningar endast mot kommunal eller personlig borgen, ehuru väl personlig borgen å dessa lån med lång tids amortering är ytterst olämplig.

Först på sista tiden har statskontoret beaktat detta och vidtagit en önskvärd ändring, så att numera lån till viss omfattning utlämnas ur kraftledningslånefonden mot allenast inteckningssäkerhet i elektrisk anläggning av viss beskaffenhet. Självklart är, att ej hur stora lån som helst kunna lämnas mot dylik säkerhet, utan, såsom av bilagda P. M. framgår, endast lån motsvarande högst $\frac{2}{3}$ av anläggningskostnaden, beräknad efter före kriget gällande pris. (Bilaga Nr 2).

Det torde även vara fullt berättigat, att statskontoret som villkor härför fordrar periodiska intyg av vederhäftig, opartisk sakkunnig, om att ledningsnätet befinner sig i ett ändamålsenligt skick och såväl tekniskt som ekonomiskt skötes på ett fullgott sätt, men då numera elektriska länsföreningar finnas praktiskt taget över hela landet, torde även intyg från dem böra kunna godkännas.

Det vore givetvis önskvärt, att pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och postsparbanken vidtoge motsvarande ändringar i fråga om sin lånerörelse till elektriska distributionsföreningar.

Vi tillåta oss därför hemställa om herr statsrådets åtgärd för att Kungl. Maj:t måtte

a) utfärda instruktioner till pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och postsparbanken, att lån må till viss omfattning kunna utlämnas utan annan säkerhet än inteckning i ortsnät med tillhörande transformatorstation, under förutsättning att intyg av vederhäftig, opartisk sakkunnig erhålles om att nätet finnes i ett ändamålsenligt skick och såväl tekniskt som ekonomiskt skötes på ett fullgott sätt,

b) medgiva vattenfallsstyrelsen rättighet att placera sina fonder i lån på sätt ovan angivits.

För att emellertid på ett effektivt sätt bistå vissa till statens kraftverk anslutna distributionsföreningar, vilkas ekonomi befinner sig i ett särskilt bekymmersamt tillstånd, torde andra åtgärder erfordras. Det gäller då först att undersöka, vilka föreningar som böra komma i åtanke. Man torde därvid kunna utgå från föreningarnas räntebärande skuldbörda, vilken årligen bör amorteras, således icke medräknande föreningsmedlemmarnas redan inbetalda insatser och dylikt. Om denna skuldbörda överstiger 50 kronor per andel, beräknat enligt vattenfallsstyrelsens normer, torde man som regel få anse, att anläggningskostnaden är abnormt hög. I dessa fall torde det vara erforderligt, att anläggningskostnaderna snarast möjligt nedamorteras, om föreningen verkligen skall motsvara sin uppgift att bliva landsbygdens kraftkonsumenter till gagn.

I sådana fall vore önskvärt, om staten ville under några år framåt helt eller delvis *efterskänka* sin kontrakterade krafthyra från föreningen, under förutsättning att *föreningen amorterar sina skulder med motsvarande belopp*. Härigenom skulle dessa föreningars osunda ekonomi snart nog försvinna, och statens kraftverk skulle å sin sida i dessa föreningar omsider erhålla mer konsumentkraftiga abonnenter. Vi våga påstå, att en dylik åtgärd, sedd på längre sikt, i själva verket blir även för staten som krafleverantör mer inkomstbringande, än om dessa föreningar alltjämt skola arbeta med ekonomiska svårigheter, vilka motverka en allmänare användning av den elektriska kraften.

Till sist skulle vi vilja ifrågasätta, att staten för att stimulera till ökad användning av elektrisk kraft till sådana landsbygds-konsumenter, som äro anslutna till vattenfallsstyrelsens Trollhätte, Älvkarleby och Motala kraftverk, och som införa nya strömförbrukande motorer eller andra elektriska apparater, under några år under lämpliga förutsättningar lämnade elektrisk kraft mot nedsatt eller ingen avgift. Då statens kraftverk för närvarande i viss utsträckning ha betydande kraftbelopp outnyttjade, skulle en dylik åtgärd vara allenast till ekonomisk fördel för verken.

Stockholm i september 1923.

Mälareprovinsernas elektriska länsförening u. p. a.

Hj. Hammar skjöld.

Förteckning över de elektriska distributionsföreningarnas lån.

(Endast lån löpande med högre ränta än 5 % hava här nedan medtagits. Övriga äro endast prickade.)

Riksförsäkringsanstalten.

	belopp:	ränta:
Vallentuna el. distr. fören.	100,000: —	5 ³ / ₄ %
Västerbottens läns el. fören.	300,000: —	6,5 %
Björklinge el. distr. fören.	124,000: —	6,5 %
Bo el. distr. fören.	140,000: —	6,5 %
Nacka östra el. distr. fören.	80,000: —	5 ³ / ₄ %
	— — —	5 %
Summa	844,000: —	

Pensionsstyrelsen.

Torshälla el. distr. fören.	75,000: —	5 ¹ / ₄ %
Sigtuna » » »	17,000: —	5 ¹ / ₄ %
Hesselby Villastad	50,000: —	5 ¹ / ₄ %
Fresta kom. el. verk	80,000: —	5 ¹ / ₄ %
Ljusdals köping	33,000: —	5 ¹ / ₂ %
Hallens el. A.-B.	500,000: —	5 ¹ / ₂ %
Finnsjö Kraft A.-B.	150,000: —	5 ¹ / ₂ %
D:o	225,000: —	5 ¹ / ₂ %
Bergs tingslags el. A.-B.	300,000: —	5 ³ / ₄ %
Västerbottens läns el. fören.	500,000: —	5 ¹ / ₂ %
Gryts el. distr. fören.	125,000: —	5 ¹ / ₂ %
Järfälla kommun	90,000: —	5 ¹ / ₂ %
Töreboda köping	160,000: —	5 ¹ / ₂ %
Västerbottens läns el. fören.	100,000: —	5 ³ / ₄ %
Heby-Uppunda kommun	120,000: —	5 ³ / ₄ %
Landtbrukarnes el. A.-B.	1,000,000: —	5 ³ / ₄ %
Virserums mun. samhälle	100,000: —	5 ³ / ₄ %
Gåsinge-Dillnäs el. distr. fören.	115,000: —	6 %
Turebergs villaäg. fören.	25,000: —	5 ³ / ₄ %
Hesselby munic. samhälle	50,000: —	5 ³ / ₄ %
Össebygarns el. distr. fören.	150,000: —	5 ³ / ₄ %
Torshälla stads el. distr. fören.	30,000: —	5 ³ / ₄ %
Järna munic. samhälle	66,000: —	5 ³ / ₄ %
Västerbottens läns el. fören.	300,000: —	5 ³ / ₄ %
Norrbottnens elektr. fören.	500,000: —	5 ³ / ₄ %
Hölö el. distr. fören.	132,000: —	5 ³ / ₄ %
Mölltorps kommun	90,000: —	5 ³ / ₄ %
Breviks kommun	90,000: —	5 ³ / ₄ %
Estuna el. distr. fören.	150,000: —	5 ³ / ₄ %
Essunge-Bärebergs el. distr. fören.	100,000: —	5 ³ / ₄ %
Torsby-Harestads » » »	160,000: —	5 ³ / ₄ %
Sotenäs » » »	180,000: —	5 ³ / ₄ %
Vagnhärads » » »	187,000: —	5 ³ / ₄ %
Skånella » » »	62,000: —	5 ³ / ₄ %

	belopp:	ränta:
Dunkers el. distr. fören.	80,000: —	5 ³ / ₄ %
Lohärads » » »	150,000: —	5 ³ / ₄ %
Stigtomta nya » » »	120,000: —	5 ³ / ₄ %
Enebybergs villastad	80,000: —	5 ³ / ₄ %
Frästa kommun	17,200: —	5,6 %
Foss & Håby el. distr. fören.	225,000: —	5 ³ / ₄ %
Ludgo & Spelviks kom.	150,000: —	5 ³ / ₄ %
Säffle köping	155,000: —	6 %
Österåkers el. distr. fören.	140,000: —	6 %
Frnstuna » » »	100,000: —	6 %
Trosa » » »	125,000: —	6 %
Ålberga » » »	80,000: —	6 %
Arboga stad	70,000: —	6 %
Ekerö v. el. distr. fören.	83,000: —	6 %
Markim-Orkesta el. distr. fören.	75,000: —	6 %
Skåftölandets » » »	150,000: —	6 %
Ekerö-Lovö » » »	92,000: —	6 %
Käringö municipalsamh.	19,000: —	6 %
Österlöfsta el. A.-B.	75,000: —	6 ¹ / ₄ %
Söderbykarls el. distr. fören.	120,000: —	6 ¹ / ₄ %
Hässleholms stad	141,000: —	6 ¹ / ₄ %
Ytterhogdals el. kraft A.-B.	85,000: —	6 ¹ / ₂ %
Mörkö el. distr. fören.	110,000: —	6 ¹ / ₂ %
Västerbottens läns el. fören.	300,000: —	6 ¹ / ₂ %
Hammerdals kommun	100,000: —	6 ³ / ₄ %
Sollefteå	192,000: —	6 %
Borlänge köping	33,000: —	6 ¹ / ₂ %
Skönsmons belysn. A.-B.	35,000: —	6 ¹ / ₄ %
Tranås stad	708,060: —	5 ³ / ₄ %
Härjeåns kraft-A.-B.	500,000: —	5 ¹ / ₂ %
Rimbo munic. samhälle	56,600: —	5 ¹ / ₂ %
Fresta kommun	14,400: —	5 ¹ / ₂ %
— — — — —	— — — — —	4 ³ / ₄ %
	Summa 11,403,260: —	

Kungl. kommerskollegium.

5 %

Sammandrag över de elektriska distributionsföreningarnas lån.

Riksförsäkringsanstalten.

100,000: —	kronor efter 5 %
180,000: —	» » 5 ³ / ₄ %
564,000: —	» »
844,000: —	kronor.

Pensionsstyrelsen.

645,000:	—	kronor	efter	$4\frac{3}{4}$	%
365,000:	—	»	»	5	»
222,000:	—	»	»	$5\frac{1}{4}$	»
2,354,000:	—	»	»	$5\frac{1}{2}$	»
17,200:	—	»	»	5,6	»
5,405,060:	—	»	»	$5\frac{3}{4}$	»
1,396,000:	—	»	»	6	»
371,000:	—	»	»	$6\frac{1}{4}$	»
528,000:	—	»	»	$6\frac{1}{2}$	»
100,000:	—	»	»	$6\frac{3}{4}$	»

11,403,260: — kronor.

Kungl. Kommerskollegium (Kraftledningslånefonden).

11,381,000: — kronor efter 5 %

Kungl. Kommerskollegium (Vatten-kraftlånefonden).

1,320,000:	—	kronor	efter	5	%
2,010,000:	—	»	»	$5\frac{1}{2}$	%
1,013,000:	—	»	»	6	%

4,343,000: — kronor.

Postsparbanken.

150,000:	—	kronor	efter	$5\frac{1}{2}$	%
1,350,000:	—	»	»	$5\frac{3}{4}$	»
1,500,000:	—	»	»	6	»
400,000:	—	»	»	$6\frac{1}{4}$	»

3,400,000: — kronor.